

2. Міщенко В. І., Шаповалов А. В., Юрчук Г. В. Електронний бізнес на ринку фінансових послуг: Практич. посіб. — К.: «Знання», КОО, 2003. — 278 с.

3. Чижов Н. А. Клиентские технологии. — Минск: Амалфея, 2003. — 839 с.

4. Лакосник Е. Управление взаимоотношениями с клиентами в отделениях // Банк. практика за рубежом. — 2004. — № 3 (63). — С. 22—23.

Стаття надійшла до редакції 15.12. 2009 р.

УДК 336.051

Є. І. Волковський

аспірант кафедри фінансові ринки,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА СКЛАДУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА

В статье рассмотрены взгляды учёных на понимание сущности финансового потенциала, сформулировано авторское определение сущности финансового потенциала города, аргументированы составляющие финансового потенциала города.

The article describes the attitudes of scientists to understand the nature of the financial potential, formulated by the author's definition of the nature of the financial potential of the city and argued the components of the financial potential of the city.

У статті розглянуто погляди вчених на розуміння сутності фінансового потенціалу, сформульовано авторське визначення сутності фінансового потенціалу міста, аргументовано складові фінансового потенціалу міста.

Ключевые слова: город, предприятия, финансовая политика, финансовый потенциал, финансовые ресурсы.

Keywords: city, business, financial policy, financial potential, financial resources

Ключові слова: місто, підприємства, фінансова політика, фінансовий потенціал, фінансові ресурси.

Фінансовий потенціал є складним і багатогранним явищем, яке має надзвичайне суспільне та економічне значення. В умовах кризового стану економіки значення фінансового потенціалу та вміння його використовувати у максимально ефективній формі

набуває визначальної ваги для виживання та розвитку суспільства в цілому та кожного економічного агента зокрема. Але багатомукладність цього явища та складність визначення його розмірів не дозволяють чітко оцінити фінансові резерви та можливості їх використання. У той же час міста, як місця найбільшої концентрації виробничих, інформаційних, фінансових та інших ресурсів, є ключовими точками алокації та функціонування продуктивних сил країни. Тому фінансовий потенціал міста виступає головною опорою функціонування фінансової системи країни.

Питання виміру та використання фінансового потенціалу досліджують А. І. Даниленко, В. М. Опарін, С. С. Шумська, Е. А. Ісаєв, Н. А. Колесникова, Н. С. Краснокутська та інші науковці.

Завданнями даного дослідження є: з'ясування сутності фінансового потенціалу міста, визначення поняття фінансовий потенціал міста та його складових.

Основоположним аспектом функціонування фінансового потенціалу, що вирішується в даній статті, є визначення сутності та складу фінансового потенціалу, та конкретизація його функціонування у межах міста.

Так, В. М. Опарін та С. С. Шумська зазначають, що «фінансовий потенціал — одна з ключових базових характеристик економіки, від обсягу та ефективності якого залежать напрями та результативність національної фінансової стратегії — одного з важливих інструментів реалізації довгострокових національних інтересів країни, забезпечення її незалежності та безпеки» [1, с. 77].

На сьогоднішній день, в економічній літературі немає одностайності у визначенні категорії «фінансовий потенціал», базовим поглядом є розуміння потенціалу як сукупності ресурсів, за допомогою яких можна досягти певної цілі [2].

Аналогічно визначають фінансовий потенціал А. Г. Загородній та Г. Л. Вознюк. Вони стверджують, що на рівні регіону чи адміністративно-територіальної одиниці фінансовий потенціал являє собою «загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюється за рахунок усіх джерел у межах адміністративно-територіальної одиниці — області, району, міста, села, селища» [3, с. 700].

Більш широко у межах даного підходу дає визначення С. С. Шумська. Розглядаючи фінансовий потенціал на рівні країни чи великого економічного району, вона розуміє під цим поняттям «сукупність фінансових ресурсів (що є у наявності та які можуть бути мобілізовані) усіх сфер та ланок фінансової системи, що

утворюються за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел, а також коштів і ресурсів із джерел, які з різних причин є недоступними чи незадіяними ...» [4, с. 59]. Позитивним моментом, на нашу думку, у даному визначенні є включення до складу фінансового потенціалу фінансових ресурсів що є в наявності та які можуть бути мобілізовані, оскільки фінансовий потенціал має відображати не тільки фінансові ресурси, які одразу можна побачити, але, наприклад, і ті, які обслуговують тіньову економіку, або грошові кошти, які перебувають в іммобілізованому стані, і не можуть вважатись фінансовими ресурсами.

Проте в даному підході нам не зрозуміло те, чому визначення фінансового потенціалу обмежується лише обсягом наявних фінансових ресурсів, інакше цей обсяг можна б було б назвати, наприклад, фінансовою базою. Фінансовий потенціал, як і фінанси, є динамічною категорією. А поняття обсягу відбиває певну кількість ресурсу у певний час, тобто є статичною категорією.

Цю проблему вирішує С. П. Запотоцький. Він зазначає, що «фінансові ресурси обмежуються сумою їх окремих видів», тоді як «фінансовий потенціал — це передумова продовження руху і його динаміки... Відтак, якщо фінансові ресурси посідають певне місце на траєкторії руху, то фінансовий потенціал — подальший напрям такого руху» [5, с. 115].

Розглядаючи потенціал підприємства, Н. С. Краснокутська наголошує, що наявність ресурсів у підприємства не гарантує досягнення поставлених цілей. Тому вона розглядає потенціал підприємства як «можливості системи ресурсів і компетенцій підприємства створювати результат для зацікавлених осіб за допомогою реалізації бізнес процесів» [6, с. 8]. У той же час, фінансовий потенціал є складовою потенціалу підприємства, і розглядається як «здатність фінансової служби забезпечити основні ланки ланцюжка «збут—виробництво—закупівлі» фінансовими ресурсами за принципом найбільш ефективного їхнього розподілу» [6, с. 11].

У такому ж ключі розглядає фінансовий потенціал з позицій великого економічного регіону Е. А. Ісаєв. Він визначає фінансовий потенціал як «фінансово-економічну категорію, що характеризує здатність фінансової системи та механізму регулювання на регіональному рівні консолідованому формуванню сукупного потенціалу фінансових ресурсів суб'єктів РФ, що складають великий регіон (федеральний округ), для забезпечення здатності до саморозвитку, стабільному та прискореному економічному зрос-

тання економіки регіону на основі інтенсивних та інноваційних факторів розвитку та посилення соціальної орієнтації ринкової економіки регіональної території» [7, с. 36].

У даному підході наголошується на управляючій складовій у реалізації фінансового потенціалу та вказується на необхідність ефективного розподілу наявних фінансових ресурсів. Та ще цікавим моментом є включення до складу фінансового потенціалу — потенціалу фінансових ресурсів, як матеріальної основи, та відокремлення її від організаційного забезпечення.

Більш завершено з точки зору функціонування фінансового потенціалу у своєму дисертаційному дослідженні розглядає К. В. Іоненко. Ми погоджуємося з тим, що фінансовий потенціал являє собою поєднання фінансових ресурсів та можливостей їх використання [8]. Проте таке поєднання потребує організаційної складової фінансової системи, що проявляється через управління фінансовими потоками.

Усі наведені визначення не є вичерпними, їх поєднання та узгодження неточностей дозволяє нам стверджувати, що фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці (міста) є економічною категорією, яка динамічно поєднує сформовані фінансові ресурси та можливості їх використання, що досягається через управління фінансовими потоками території.

Розуміння сутності та поняття фінансового потенціалу неможливе без розуміння його складу.

Розглядаючи склад фінансового потенціалу необхідно зазначити, що більшість авторів розглядають склад, як і сутність фінансового потенціалу виключно з ресурсної точки зору. З огляду на важливість та суперечливість поняття фінансових ресурсів, в економічній літературі досі немає єдиної думки щодо їх визначення.

Проте більшість учених при визначенні поняття фінансових ресурсів сьогодні ототожнюють їх з грошовими коштами, грошовими фондами, грошовими нагромадженнями чи доходами, що створені у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту перебувають у розпорядженні суб'єктів економічної діяльності [3, с. 783; 9, с. 782; 10, с. 821; 11, с. 758]. Ми погоджуємося з таким розумінням фінансових ресурсів.

Розглядаючи склад фінансового потенціалу країни С. С. Шумська, спираючись на доповідь А. І. Даниленка, вказує наступні складові: фінансові ресурси держави, фінансові ресурси підпри-

ємств, фінансові ресурси населення; та фінансові ресурси забезпечувальних складових фінансового та страхового ринків [4].

На думку Н. А. Колесникової, фінансовий потенціал регіону має наступні складові: власні фінансові кошти господарюючих суб'єктів, здійснюючих комерційну діяльність у виробничій і невиробничій сферах; фінансові кошти кредитно-фінансових регіональних установ, їхніх філій (відділень) у регіоні; фінансові кошти громадських організацій, фондів, що займаються некомерційною діяльністю на території регіону; фінансові кошти населення, включаючи поточні грошові доходи й нагромадження в будь-якій формі; фінансові кошти регіональної адміністрації (регіональний бюджет), районні, міські бюджети та надходження ззовні, що можуть бути у вигляді кредитів, інвестицій та трансфертів [12, с. 41].

К. В. Іоненко у своєму дисертаційному дослідженні робить висновок, що складовими фінансового потенціалу регіону є бюджетний потенціал, ощадний потенціал населення та інвестиційний потенціал суб'єктів господарювання (фінансово-кредитних установ та нефінансових підприємств і організацій). При цьому наголошується на взаємозалежності та взаємопов'язаності таких складових [8].

Ми погоджуємося з даним підходом, оскільки в даному випадку складові є динамічно функціонуючими категоріями. При цьому сформовані фінансові ресурси можуть як використовуватись у регіональному відтворенні, так і іммобілізуватись, під дією негативних факторів.

Розглядаючи функціонування фінансового потенціалу виникає необхідність організаційної складової, на якій наголошують Е. А. Ісаєв та Н. С. Краснокутська. Такою складовою є фінансова політика, при цьому виступає організаційним елементом реалізації фінансового потенціалу [6, 7].

За своєю суттю фінансова політика є системою заходів, що здійснюється суб'єктом управління фінансовими ресурсами, з метою найкращого забезпечення процесу утворення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів.

У той же час, розглядаючи фінансовий потенціал міста, розуміння цієї категорії наштовхується на деякі протиріччя. Так, при розгляді фінансового потенціалу підприємств та громадян, що знаходяться на території міста, можна зазначити, що місце формування та використання фінансових ресурсів неможливо обме-

жити географічно, оскільки ці економічні агенти визначають місце своєї діяльності за власним бажанням. Окремим випадком є розгляд підприємств комунальної форми, частина їх доходів формується через місцевий бюджет, і може спрямовуватись у прилеглі території для задоволення комунальних потреб громади.

Тож територіальні межі міста не дозволяють чітко визначити належність чи неналежність фінансових ресурсів до фінансового потенціалу саме цього міста. Як наслідок умова знаходження фінансових ресурсів у межах міста, не дозволяє говорити, що ці ресурси будуть використані у межах міської економічної системи, та на її користь. Тож постає питання меж впливу на формування та використання фінансових ресурсів. Їх обіг завжди перебуває під впливом багатьох економічних суб'єктів. Інтереси яких перебувають у протилежних напрямках, і зазвичай вони не спрямовані на розвиток міста, та часто мають негативний ефект для економіки міста в цілому. При цьому тільки місцева влада діє в інтересах територіальної громади, що її обирала. І головним завданням фінансової політики місцевої влади є забезпечення всебічного та гармонійного розвитку території, яку вона контролює.

Тому на нашу думку вплив органів місцевого самоврядування на обіг фінансових ресурсів і має визначати межі належності фінансових ресурсів, що знаходяться у межах міста, до фінансового потенціалу цього міста. Даний підхід дозволяє чітко відокремити межі фінансового потенціалу адміністративної одиниці від інших адміністративних одиниць. Тобто, формування фінансових ресурсів, що перебувають під контролем місцевої влади, головним чином мають внутрішні джерела, деякі мають зовнішнє походження, проте всі вони все одно — використовуються в інтересах територіальної громади, яка обирала ці органи місцевої влади.

Тому до складу фінансового потенціалу міста слід відносити лише ті сфери фінансової діяльності, які знаходяться під впливом міської влади.

Так, згідно даним підходом фінансовим потенціалом міста слід вважати економічну категорію, що динамічно поєднує сформовані фінансові ресурси, які знаходяться під контролем міської влади та можливості їх використання в інтересах громади міста, шляхом управління фінансовими потоками у відповідності з міською соціально-економічною політикою.

У відповідності з даним визначенням, до складу фінансового потенціалу міста слід відносити бюджетний потенціал міста, фі-

нансовий потенціал підприємств комунальної форми власності міста, кредитний потенціал міста та інші складові фінансового потенціалу регіону, що знаходяться під контролем міської адміністрації.

Висновки

В роботі розглянуті основні погляди науковців на розуміння сутності фінансового потенціалу; акцентовано на важливості включення до визначення фінансового потенціалу складової управління. Автором поглиблено розуміння сутності фінансового потенціалу, розроблено новий підхід до його визначення. Розроблено визначення фінансового потенціалу міста та обґрунтовано його склад.

Дана стаття створює базис для подальшого поглиблення діяльності щодо дослідження складових фінансового потенціалу міста, їх взаємодії з метою досягнення найповнішого та найефективнішого виконання завдань, покладених на владу міста.

Література

1. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку: у 3 т. [за ред. чл.-кор. НАН України А. І. Даниленка]; Ін-т екон. та прогнозування НАН України. — К.: 2008. — Т.1: Фінансова політика та податково-бюджетні важелі реалізації / Даниленко А. І., Алимов О. М., Барановський О. І. [та ін.]; за ред. чл.-кор. НАН України А. І. Даниленка. К.: Фенікс, 2008. — 468 с.
2. Румянцева Е. Е. Новая экономическая энциклопедия / Е. Е. Румянцева. — М.: Инфра-М, 2005. — VI, 724 с.
3. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. — К.: Знання, 2007. — 1072 с.
4. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С. С. Шумська // Фінанси України. — К.: ЗАТ «ВІПОЛ», 2007. — № 5. — С. 55—64.
5. Регіональна економіка: навчальний посібник / Олійник Я. Б., Запотоцький С. П., Кононенко О. Ю., [та ін.]; за ред. Я. Б. Олійника. — К.: КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. — 441 с.
6. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник/ Н. С. Краснокутська. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 352 с.
7. Исаев Эли Абубакарович. Финансовый потенциал крупного экономического региона / Э. А. Исаев; науч. ред. Ю. И. Любимцев. — М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. — 206 с.

8. *Іоненко К. В.* Формування та оцінка фінансового потенціалу регіону: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Іоненко Катерина Василівна; Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України». — К., 2007. — 20 с.

9. *Борисов А. Б.* Большой экономический словарь: Изд. 2-е перер. и доп. / А. Б. Борисов. — М.: Книжный мир, 2005. — 860 с.

10. Економічна енциклопедія: У 3-х т. Т. 3 [Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.] — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — 952 с.

11. Краткий экономический словарь / под ред. А. Н. Азрилияна [составили А.Н. Азриляян, О. М. Азриляян, Е. В. Калашникова, О. В. Мещерякова] — 2-е изд., доп. и перераб. — М.: Институт новой экономики, 2002. — 1088 с.

12. *Колесникова Н. А.* Финансовый и имущественный потенциал региона: опыт регионального менеджмента. / Н. А. Румянцева. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 240 с.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2010 р.

УДК 336.71

С. П. Вольська

старший викладач

кафедри менеджменту банківської діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Раскрыты основные показатели и методы анализа прибыльности банка для оценки его деятельности. Проведено исследование эффективности деятельности украинских банков и предложены пути повышения их прибыльности.

The basic indicators and methods of the analysis of profitability of bank for an estimation of its activity are opened. Research of efficiency of activity of the Ukrainian banks is conducted and ways of increase of their profitability are offered.

Розкрито основні показники і методи аналізу прибутковості банку для оцінки його діяльності. Проведено дослідження ефективності діяльності українських банків і запропоновані шляхи підвищення їх прибутковості.